

BETON

faza
2

KULTURNO PROPAGANDNI KOMPLET BR. 215, GOD. XIV, BEOGRAD, UTORAK, 21. JANUAR 2020.

Redakcija: Aleksandra Sekulić, Dejan Vasić, Jelena Veljić, Dušan Grlja; Font Mechanical: Marko Milanković; E-mail: beton@danas.rs, redakcija@elektrobeton.net; www.elektrobeton.net; Sledeći broj izlazi 18. februara 2020.

MIKSER

Pišu: Redakcijska grupa ULUS-a (Danilo Prnjat, Vahida Ramujkić, Isidora Ilić, Katarina Stanković Begović, Vesna Crnobrnja Vesić, Tatjana Strugar)

ULUS JE MRTAV, ŽIVEO ULUS!

Dominantne političke struje poslednjih par decenija, kako lokalno, tako i na svetskom nivou, usmerene su na sve veću privatizaciju javnog i urušavanje društvenih i državnih institucija, posebno tekovina socijalnih politika iz prošlosti. Ove struje su ostavile izuzetan trag i na Udruženje likovnih umetnika Srbije (ULUS) čija je kompleksna organizacija doživela značajno urušavanje i više puta se našla na ivici opstanka. ULUS broji preko dve hiljade i pet stotina članova, od koji je preko pet stotina umetnika u statusu samostalnih. Nagomilani problemi ogledaju se u teškoj ekonomskoj situaciji u kojoj živi većina umetnika danas, koji su nedovoljno ili nikako plaćeni za svoj rad i pri čemu mnogi grcaju u poreskim dugovanjima koja nisu sami napravili. Dodatni problem predstavlja sve veće ukidanje osnovne radne strukture (produkcije izložbi, obezbeđivanja ateljea i osnovnih sredstava za rad) usled izostanka finansijske podrške gradskih i republičkih institucija. Političkim razlozima ovde treba dodati i one društvene, kao što su opšta prekarizacija radnih odnosa, usmeravanje ka tržišnoj utakmici i odsustvo socijalne zaštite, preplitanje privatnog i javnog itd., što nije tipično samo za proizvodnju umetnosti, nego je i stvar opšte društvene klime.

Grupu umetnika, koja je na velikoj Izornoj Skupštini ULUS-a krajem decembra 2019. dobila najveće poverenje članstva za upravljanje Udruženjem u naredne tri godine, čine uglavnom pripadnici srednje i mlađe generacije, odnosno, ona struktura radnika u kulturi koja je danas možda najviše pogođena navedenim društvenim, političkim i ekonomskim transformacijama. Grupa se inicijalno organizovala kroz sekcije, koje su tradicionalno osnovne operativne jedinice udruženja, kako bi se borila protiv ustanovljenih neregularnosti u procedurama upravljanja. Vremenom je uočeno da je problem znatno širi i da je udruženju potrebno temeljno restrukturiranje, kako bi

oživilo svoje primarne funkcije i postalo operativno u uslovima savremene realnosti. Samo pod uslovom svoje reformacije i konsolidacije ono bi moglo da postane značajan činilac u kreiranju politika za razvoj kulturno-umetničke strategije na nacionalnom nivou. Promenom rukovodstva i većim uključenjem članstva u rad ostvaren je samo prvi korak u ovom pravcu. Pred nama se već sada, nepunih mesec dana od održavanja Skupštine, otvara horizont novih problema, pitanja i zadataka: kako reorganizovati radnu strukturu

tako da bude manje birokratizovana a više operativna, kako omogućiti uključivanje većeg broja članova u rešavanje zajedničkih problema i donošenje važnih odluka, kako realizovati što transparentniji rad i adekvatno informisanje, kako kroviti emancipatorski usmerenu izložbenu politiku a uključiti najšire članstvo koje je izuzetno heterogeno, itd. I sve to praktično uz nedostatak zagarantovanih sredstava za svoje osnovno poslovanje. Tu su i one važne političko-ideološke upitanosti: kako u uslovima dominantnih ideoloških sila usmerenih ka privatizaciji i merkantilizaciji reformisati udruženje, na njima oprečnim, tj. socijalnim osnovama.

Jedan od prvih koraka u pravcu restrukturiranja i organizacije poslova koji kao novo rukovodstvo planiramo jeste sazivanje zajedničkih sastanaka svih sekcija (slikarske, vajarske, grafičke i sekcije proširenih medija) u cilju smanjenja postojećih fragmentacija, veće demokratizacije odlučivanja i mobilisanja članstva za aktivno uključivanje u formiranje radnih grupa. Radne grupe čini-

MIKSER

Redakcijska grupa ULUS-a:
ULUS je mrtav, živeo ULUS!

ŠTRAFTA

Aleksandra Sekulić:
Kakav je vazduh tamo gore?

ZID

Oliver Ressler:
Okupljanje oko olupine

ANTI CEMENT

Nenad Vujić:
Ni Ljudi Ni Muzike – imaginacija u štrajku

ture članstva. Kao što je poznato, poslednjih godina u lokalnom kontekstu dominiraju državno-partijske interesne strukture u okvirima državnih i gradskih institucija umetnosti. Sa druge strane, aktuelna je poplava privatnih galerija, fondacija i zadužbina, najčešće veoma sum-

→ „Izborna skupština ULUS-a“, 28. 12. 2019, foto: Nikola Radić Lucati ←

le bi osnovne operativne jedinice udruženja i zajedno sa zaposlenima u stručnoj službi i predstavnicima u organima i telima, na konzistentniji način bi se bavile pitanjima od važnosti i adresiranjem problema sa kojima se članovi ULUS-a suočavaju. U cilju ravnopravnijeg deljenja odgovornosti i veće demokratičnosti a manje hijerarhizacije u načinu upravljanja udruženjem, na konstitutivnim sednicama novih organa i tela odlučeno je da predsedavajuće pozicije budu rotirajuće (uključujući i Upravni odbor).

Udruženje čeka i transformacija izložbene i projektne politike, što predstavlja posebno osetljivo pitanje u situaciji izuzetno heterogene struk-

njivog osnivačkog kapitala, koje se vode sopstvenim preduzetničkim interesima na polju kulture, ali i šire. Institucionalnu strukturu ULUS-a u tom smislu vidimo kao mogućnost i prostor za artikulaciju nečeg potpuno novog, što bi prevazilazilo partikularne državno-partijske i privatničko-preduzetničke interese, a bilo usmereno na kreiranje novih društvenih vrednosti i otvaranje šireg prostora za društvenu i estetsku emancipaciju. Na ovom mestu nam se postavlja važno pitanje i otvoreni izazov: *kako proširiti ovaj front borbe u smislu prevazilaženja uskih „strukovnih“ interesa, a sve to u uslovima opšte društvene prekarizacije* ■

KAKAV JE VAZDUH TAMO GORE?

Beleške sa izložbe Olivera Reslera
„Okupljanje oko olupine“

U utorak 14. januara 2020. građani Beograda zamoljeni su da pripaze kako i koliko dišu, sa obrazloženjem da je na snazi „ljubičasti alarm“, zagađenje od 229 PM 2,5 čestica, što znači da je na skali od 1 do 6, Beograd došao u fazu 5, što je „veoma nezdravo“. Kako mediji (na primer Blic) prenose saopštenje nadležnih: „čitava populacija će verovatno biti pogođena, odnosno svi mogu da osećte zdravstvene tegobe“. Slede saveti kako da se ponašamo, pa uz molbu da se čuvamo spoljašnjosti, vazduha, kretanja, otvorenog prostora, za one koji baš moraju da se kreću, u nedostatku nano-maski koje se u Beogradu ne mogu kupiti „jer je mala potražnja“, stručnjaci tvrde da treba disati kroz vuneni šal (klikbejt najava je koristila naslov: „narodni lek“) jer on filtrira 80% čestica.

Dok sam se vozila trolejbusom u žurbi da stignem na razgovor u Kulturni centar Beograda, stariji čovek je pao u nesvest kod zadnjih vrata. Putnici su molili vozača da stane, zvali hitnu pomoć, svi smo se uznemireno pitali da li je bolje da se čovek iznese napolje ili ostane u vozilu (šta vi mislite da je bilo bolje? Da smo obične novine, napravili bismo onlajn anketu), s obzirom na to da je ljubičasti alarm, ne znamo uzrok, i tako dalje. Zbog čega smo onda nas par desetina rizikovali toliko da stignemo u Kulturni centar Beograda? U Galeriji Podrum, umetnik Oliver Resler (Oliver Ressler) iz Beča je zajedno sa kustosom Dejanom Vasićem otvorio izložbu pod naslovom „Okupljanje oko olupine“, uz vodenje i razgovor sa umetnikom. Na izložbi se mogu videti projekcije video radova iz ciklusa „Sve se slaže dok se sve raspada“ („Everything’s coming together while everything’s falling apart“), nastalih u saradnji sa pokre-

tima globalnih aktivista za klimatsku pravdu, akcijama i intervencijama angažovanih grupa, kao i fotografske instalacije iz serije „Kakav je

vazduh tamo gore?“. Urgentno aktuelni, ako se može tako reći, umetnički doprinosi refleksiji naše stvarnosti. Kao da je Beograd samo čekao da ljubičastim alarmom pomogne naš doživljaj izložbe, možda nam je omogućio i privilegovani razgovor u kojem poseban uvod o relevantnosti nije bio potreban. Drvo sa fotografije „Kakav je vazduh tamo gore?“ okupilo nas je, postalo je pravi kulturni centar grada, kako bismo shvatili da mišljenje budućnosti kao terminalne faze upravo jeste poželjno da nas umrtvi i spreči akciju i borbu za budućnost. Oliver Resler objasnio je svoj metod, učešće u ekološkim akcijama i protestima i njihovo transponovanje u dokumentarni, umetnički rad, međutim ono što je još važnije, ustvrdio je da ne treba da podlegnemo opštem sistemskom radu na tome da se obeshrabri samoorganizovanje, primeri koje je osvetlio svojim radovima upravo svedoče o mogućnosti zajednica, grupa, pokreta da zaustave mašineriju fosilnog kapitalizma, makar ga suspendovali na dan, da sprečavaju godinama devastirajuće planove klijentelističke izgradnje, da dekonstruišu maskaradu „održivosti“ i kvazi-zelenih projekata koji reprodukuju morbidnu eksploataciju. Beznadežnost je željena destinacija ovog nekrokapitalističkog spektakla, ali aktivisti koji nam se obraćaju u ovim radovima, dok okupiraju fabrike, opiru se policiji, ostavljaju poruke na zemlji, upozoravaju: „pokušaće da nas sahrane, ali ne razu-

♥ Everything’s coming together: The ZAD

♥ Everything’s coming together: Ende Gelände

BETON BR. 215 DANAS, Utorak, 21. januar 2020.

♥ Everything’s coming together: COP21

♥ Everything’s coming together: Code Rood

meju da smo mi seme“. Zapravo, ova izložba nas inicira u drugačiju budućnost, koja će osuditi magnate „fabrika krvi“, koji zbog profita eksploitišu fosile, spaljuju ih, i time svakodnevno spaljuju i budućnost planete, ali ovaj trenutak treba posmatrati iz te tačke budućnosti, koja će uslediti i osuditi sisteme ko-

♥ Everything’s coming together: Limity

ji čekaju „povračaj vrednosti, a čini se da će doći kao andeo uništenja“. Ova poezija, pisanja akcijom, koja se govori u samoj borbi, razvija se u snažnim kadrovima planina uglja i pepela, brodova koji razvoze uglj, fabrika i zagađenih crnih tačaka planete. Vizuelno i dramaturški nas uvodi u borbu korišćenjem kontrasta: zajednica i pokreta ekoloških aktivista u njihovoj solidarnosti i ozarenosti, nasuprot nakostrešenim i surovim snagama represije sa druge strane. Zato smo u ovom rizičnom danu bili „okupljeni oko olupine“. Da izaberemo stranu, a ova izložba nam osvetljava put: jedina prava strana je borba, i ma koliko ona bila lokalna, svaka je važna, svaka je moguća, i od svake zavisi budućnost ■

Oliver Ressler

Okupljanje oko olupine

Samostalna izložba, Podroom galerija, Kulturni centar Beograda, 14.01-13.02.2020 / Kustos Dejan Vasić

Danas je opšte priznato da postoji fenomen globalnog zagrevanja. Prosečna globalna temperatura porasla je za 1,1 °C iznad nivoa predindustrijske ere. Zbog višedecenijske neaktivnosti vlada, pokušaj da se rast temperature održi ispod 1,5 °C ili čak 2 °C više se ne čini realnim. Prema najgorem scenariju, do kraja 21. veka globalna temperatura mogla bi da poraste i za 5-6 °C, što znači da bi veliki delovi planete postali nenaseljivi. Stotine miliona ljudi izgubilo bi osnovne uslove za život, što bi rezultiralo talasima prisilnih migracija i verovatno ratovima oko preostalih resursa. Rast emisije CO₂ u poslednjih 30 godina podudara se s globalnom dominacijom neoliberalnog kapitalizma. Katastrofalno globalno zagrevanje je i jedan od efekata krčenja šuma, jer su stabla glavni prerađivači ugljenika. Gubitak staništa zajedno sa zagađenjem i pesticidima dovodi do masovnog izumiranja vrsta.

Na samostalnoj izložbi Olivera Reslera „Okupljanje oko olupine“ biće zajedno prikazani neki njegovi radovi koji se bave globalnim zagrevanjem. Centralni rad, petokanalna video instalacija „Sve se slaže dok se sve raspada“ (u nastajanju od 2016), izlaže se zajedno sa velikim zidnim tekstualnim i fotografskim radom „Kakav je vazduh tamo gore?“ (2018). „Sve se slaže dok se sve raspada“ fokusira se na uspešne oblike masovne građanske neposlušnosti. Svaki od pet filmova prikazuje po jednu direktnu akciju pokreta za klimatsku pravdu, spajajući različite kontekste, situacije i ljude. Ovaj ciklus filmova objedinjuje glasove aktivista sa

Oliver Resler
„Sve se slaže dok se sve raspada“

Naslov „Sve se slaže dok se sve raspada“ odnosi se na situaciju u kojoj sva potrebna tehnologija da se okonča doba fosilnih goriva već postoji. Da li će sadašnja ekološka, socijalna i ekonomska kriza biti prevaziđena, pre svega je pitanje političke moći. Uprkos naporima vlada i korporacija da nas ubede u suprotno, to da li će fosilna goriva prestati da se koriste i kada, zavisi pre svega od društvenih pokreta i stepena pritiska koji oni vrše na institucije. U svojim filmovima Resler prati klimatski pokret, povezujući mnoge situacije, kontekste, glasove i iskustva. Postoji po jedan film za svaki događaj.

U prvom filmu, „COP21“ (17 min., 2016), aktivisti protestuju protiv Konferencije UN o klimatskim promenama u Parizu, gradu u kojem je tada bilo proglašeno vanredno stanje. Kao i dvadeset godišnjih konferencija o klimi pre, COP21 u Parizu 2015. godine pokazala je nesposobnost vlada da prihvate bilo koji obavezujući sporazum koji bi umanjio globalno zagrevanje putem jedne nedvosmislene strategije za prestanak korišćenja fosilnih goriva. Postignutim klimatskim sporazumom je izbegnuta bilo koja odluka koja bi naškodila interesima korporacija.

Fokus filma o akciji „Ende Gelände“ („Kraj puta“) (12 min., 2016) je na masovnoj akciji građanske neposlušnosti na poljima lignita u Lužici (u blizini Berlina). Oko 4.000 aktivista ušlo je na površinski kop, blokirajući utovarnu stanicu i železničku vezu do elektrane na uglj. Blokada je prekinuta snabdevanje ugljem, a švedski vlasnik, Vattenfall, prisiljen da isključi elektranu. Akcija je bila deo međunarodne „globalne eskalacije“ protesta protiv industrije fosilnih goriva na kojima se svet pozivao da se „oslobodi fosilnih goriva“ i na kojima se taj zahtev direktno sprovodio u praksu.

Tema filma o „ZAD“ (36 min., 2017) je najveća evropska autonomna teritorija, koja se nalazi u blizini Nanta u Francuskoj. ZAD (zona za odbranu) nastala je iz borbe protiv izgradnje novog aerodroma. Tokom 2012. godine više od 40.000 ljudi žestoko se oduprlo pokušaju francuske države da deložira stanovnike zone. Policija se od tada nije vraćala u to područje. Danas u ZAD-u stalno živi 250 ljudi u 60 zajednica, zauzimajući močvare, polja i šume. ZAD je uspešan primer načina na koji se istovremeno organizuje otpor i stvaraju alternative.

Film „Code Rood“ („Šifra crveno“) (14 min., 2018) prikazuje akciju građanske neposlušnosti u amsterdamskoj luci u junu 2017. Blokada druge najveće evropske luke za uglj povlači crvenu liniju protiv tog važnog infrastrukturnog objekta fosilnog kapitalizma. Najveći pojedinačni izvor pošiljki uglja je Kolumbija, gde se uglj vadi pod ekološki i društveno devastirajućim uslovima.

Film LIMITY JSME MY („Granice smo mi“) vodi nas direktno do blokade rudnika uglja Bilina u severnoj Bohemiji u Češkoj. U junu 2018. godine klimatski aktivisti ušli su u rudnik u pokušaju da obustave sve aktivnosti i da naglase potrebu da se zaustave rudarske aktivnosti koje uništavaju klimu. Rudnik je blokiran nakon što je postignut konsenzus da se ne nanosi materijalna šteta i da se nastoji da se izbegne direktan sukob s policijom. Ipak, 280 aktivista, od oko 400 koliko je učestvovalo, bilo je privreno. Kamera prati grupu aktivista koji su čekali deportaciju u policijskom obruču, a u pozadini se vidi pejzaž opustošen zbog iskopavanja lignita. Dok se na ekranu prikazuju slike snimljene iz policijskog kombija, čuje se polustvaran glas koji govori o masovnoj građanskoj neposlušnosti.

BETON BR. 215 DANAS, Utorak, 21. januar 2020.

anti CEMENT

Piše: Nenad Vujić

NI LJUDI NI MUZIKE – IMAGINACIJA U ŠTRAJKU

Ni Ljudi Ni Muzike predstavlja svojevrsan katalog zamišljenih muzičkih događaja koji su se dešavali periodično, u neregularnim intervalima, u periodu od 18. 03. 2016. do 16. 11. 2019. (ne računajući ovaj događaj, odnosno njenu retrospektivu u Ostavinskoj galeriji 08.12.2019). Ovi zamišljeni događaji na kojima su svirali podjednako zamišljeni muzički projekti su svoj jedini materijalni trag imali u formi Fejsbuk eventova postovanih tokom naznačenog troipogodišnjeg perioda na Fejsbuk stranici Ni Ljudi Ni Muzike.

Nikola Vitković, idejni pokretač projekta Ni Ljudi Ni Muzike, nije neko kome su mitološke konstrukcije i fiktionalizacije u okviru alternativne kulture nešto potpuno strano: kao istraživač je u okviru arhivsko-dokumentarnog projekta Crni Pek^[1] imao zadatak da domaću produkciju marginalne alternative 1990-ih sagleda u svojoj celini, razdvoji mitsko od činjeničnog i tako je izbavi iz doma na underground folkloru u kome je do tada obitavala i uspostavi kao legitimno polje istraživanja. Dok alter-folklorna ukrašavanja, mitološke konstrukcije i falsifikacije istorije najčešće imaju za posledicu da realno-postojeću produkciju osude kao nedovoljno interesantnu, projekat Ni Ljudi Ni Muzike uvodi kompleksnije pitanje subjekta destabilizacije: Ko se, zapravo, buni zbog neostvarenosti, nerealizacije, neodržavanja obećanog? Ko je subjekat?

Uobičajeni Ni Ljudi Ni Muzike Fejsbuk događaj bi obično sadržavao sledeće elemente:

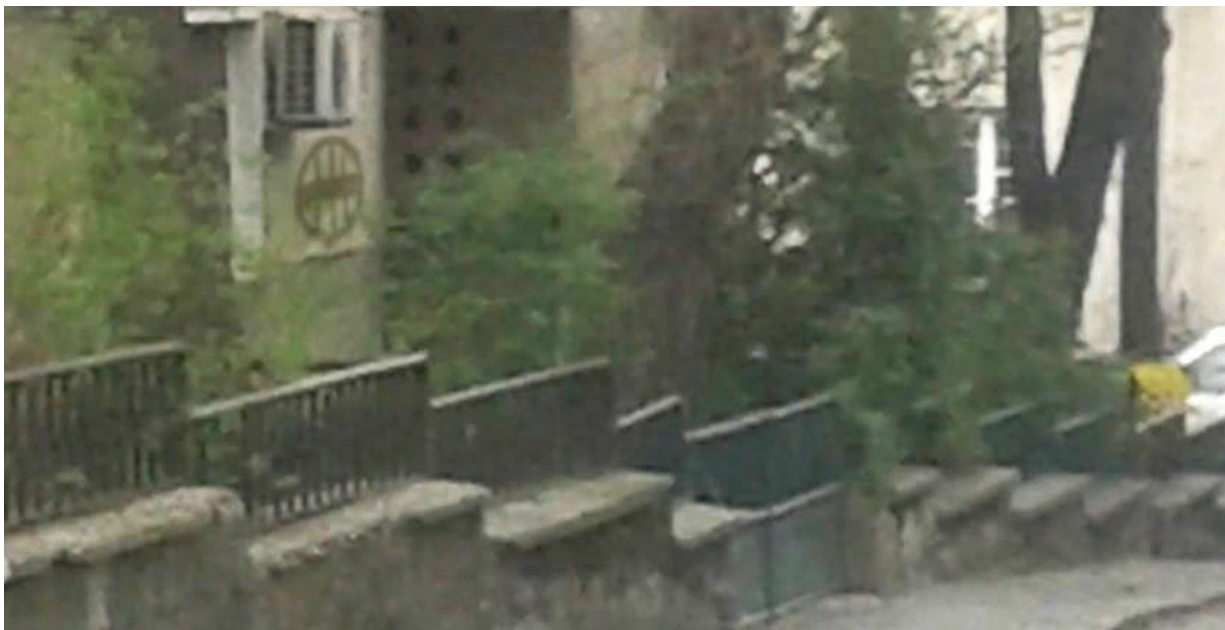
- 1) Fotografija navodne lokacije događaja – koja bi obično bila neka opskurna, memljiva lokacija poput raznoraznih stračara, tavana, vešeraja ili budžaka označenih logoom Ni Ljudi Ni Muzike – Žderačem.
- 2) Nazive projekata koji nastupajuna događaju uz kratak eklektički opis^[2] njihovog zvuka ili koncepta – pa tako imamo imena poput *Generator von harten Gammastrahlen* koji su opisani kao „autosvirajući modularni patch kontrolisan fotootpornicima pod zalaskom sunca“, *Ulala* – opisan kao „hor post-eschatoloških kletvi“ – ili *Stega* koja zvuči kao „škripa iz susednih soba“.
- 3) Obaveznu logističku instrukciju ili organizacionu napomenu poput „ulaz preko požarnih stepenica“, „ponesi baterijske lampe“, „interfon Miljković“, „zvono ne radi, upotrebiti zvekir“ ili „ko poslednji izađe nek probudi domara da zaključa“ koje u tekstu najave najčešće stoje u funkciji daljeg ostranjenja događaja.

Iako bi u ovom kontekstu i na ovom mestu bilo zanimljivo prozoriti koju reč o dematerijalizaciji muzike i proksimitetu Ni Ljudi Ni Muzike projekta konceptualističkim praksama, ipak na pravi trag će nas vratiti tek fikcionalni pisci i pesnici iz Borhesovog opusa koji zagonetno titraju između stvarnog i fikcionalnog, istine i podvale, mogućeg i nemogućeg. Vitković koristi same događaje, isparavajući kao njihov inicijator, kao književne karaktere u medijskom kontekstu socijalnih mreža, gde oni dobijaju svoje duhovite opise, lokacije, učesnike, zvučne osobine, publiku sa propisanim ponašanjem. Uskraćivanjem same realizacije najavljenih dešavanja u realnom vremenu i prostoru, oni stižu i izvesnu autonomiju, slično Borhesovom specifičnom imaterijalizmu gde ideje i idejni oblik poseduju izvesnu ontološku privilegiju u odnosu na njihovu konkretnu manifestaciju i materijalni oblik. Ipak, uskraćivanje realnog događaja tekstovima koji u specifičnom kontekstu socijalnih mreža, u formi najave, „prete“ da će se desiti nije sasvim dosledno. Ono što je dosledno jeste emulacija totalnijeg diskursa lažnih vesti, poluistina i industrije trejlera, najava i *suspense-a*.

[1] Crni Pek je naziv serije *limited edition* CDR reizdanja na Vitkovićevoj etiketi Nacionalna Asocijacija za Umetnost i Kulturu posvećene podzemnim vodotokovima srpskog DIY autsajderizma 1990-ih a i ujedno naziv mp3 kompilacije koja rekapitulira tu seriju.

[2] Bitno je napomenuti da ovakvi eklektički opisi muzičkih projekata u sklopu najava događaja nisu Vitkovićeva inovacija, već vernakularna literarna forma koja se u 2010-tim razvila na društvenim mrežama – on se ovde samo oprobava u tom žanru na sebi svojstven način.

[3] Poput *Angst Pop Krank Pop* eventa održanog u Matrijaršiji 15.07.2016, Soundcloud snimaka sa koncerata *Poslednje Linije Samoobmane* od 20. 05. 2016. i *Generator von harten Gammastrahlen-a* od 25. 05. 2016. ili ovog večerašnjeg događaja).

Ni ljudi ni muzike: Sunovrat

Ni ljudi ni muzike: Biblijski saksofon

Ni ljudi ni muzike: Pismena psovka, Sopstvo

No, upravo povremenim delimičnim ili potpunim „obistinjanjem“ poneke Ni Ljudi Ni Muzike najave^[3] se unosi nestabilnost u interpretativni sistem: ne može se zatvoriti i zaključiti jedinstveni kod projekta – on nije zadat i unapred odlučan – već je sigurnost u anticipacijsku, najavnu funkciju teksta uzdrmana i funkcioniše kao i polusitine u njihovom autentičnom okruženju – Fejsbuku. Destabilizacija samog uporišta razumevanja projekta uvodi novi kvalitet u komunikaciju (ako je ima), evokaciju konceptualnih praksi u umetnosti, ali i upućuje ka – književnosti. Dakle, imamo *real-time* književnost, razvijanu u formi gde se ona najmanje očekuje, i koja crpi značenja iz gestualnih, performativnih i situacionističkih praksi. Događaji, bez obzira na njihovo kasnije ospoljavanje u

stvarnosti, stoga postaju književnost, umrežena u navike upotrebe teksta u žanru anticipacije, namere, najave i pretnje. Tek u daljoj kontekstualizaciji (žanrovskoj i medijskoj), u duhovitim intervencijama u specifikaciji lokacija i formata, tj. opisima muzičkih pristupa i propisivanjem ponašanja „publike“, može se iščitati i značenje ovog uzdržavanja, destabilizacije i emulacije: Ni Ljudi Ni Muzike su protest muzičkih projekata i događaja iz mašte protiv svoje obespotrebljenosti i svojevrsna inscenacija pretnje u potpunoj inverziji odnosa autora kao subjekta i dela kao objekta, gde oni svojim sve zagasitijim titranjem zapravo upozoravaju na mogućnost njihovog potpunog nestanka, a Vitković postaje nemim posmatračem ove drame u režiji sopstvene uobrazilje ■